

Les castes i el poder

MARCEL FITÉ (coscollet.blogspot.com.es)

Poques coses poden resultar tan excitants, tan apassionants, tan ineludibles, com intentar investigar les peripècies vitals i genealògiques del significat d'una paraula: la manera com una paraula ha passat a assolir un significat abstracte i complex a partir d'uns orígens senzills, tangibles, gairebé rudimentaris.

Una *casta*, segons els diccionaris, seria un grup social que tendeix a viure separat de la resta de la gent per raó d'uns prejudicis relacionats amb uns presumptes mèrits i una presumpta puresa del llinatge al qual pertany. Sol ser, per tant, un grup endogàmic i generalment dipositari de privilegis obtinguts per la via de l'herència. La presumpta puresa dels seus orígens, l'aïllament dels seus components i els privilegis heretats serien tres de les seves característiques essencials.

És fascinant comprovar que la paraula *casta* provindria d'una forma indoeuropea *KES*, que volia dir una cosa tan simple com 'tallar'. Aquesta forma ens va donar les mares llatines de paraules com *castrar* (tallar els òrgans sexuals), l'adjectiu *cast -a* (separat, aïllat dels vicis), *castell* (recinte aïllat de l'exterior), *castigar* (tant per la noció d'aïllar com, més cruelment, per la de tallar), *cassar* i *cassació* (anular, destruir), *escassar* (tallar les branques, podar) i *carència* (privació, separació d'alguna cosa).

De castes n'hi ha en tots els països, però en uns més que no pas en uns altres. A Espanya les castes perduren sense solució de continuïtat des dels seus orígens polítics, és a dir, d'ençà que la denominació geogràfica de la península, *Hispania*, va ser desplaçada (i monopolitzada) per la noció política de l'Espanya actual. D'això no en fa cinc-cents segles, com en un lapsus va dir la senyora Alicia Sánchez-Camacho en les darreres eleccions, però tampoc cinc-cents anys com immediatament es va voler corregir. Un dia dedicaré una nota a parlar d'aquest tema.

Segons explica Pascual Carrión en l'obra *Los latifundios en España*, els orígens de la casta dels terratinents (la més forta i duradora d'Europa) prové de la guerra dita de la *Reconquista* i és referma amb la Desamortització.

La pressió de la noblesa propietària de les terres ha estat una constant en la història d'Espanya. Reis castellans (i als meus ulls, gens simpàtics!) com Pere el Cruel o Enric IV ho van viure i patir de prop. El primer hi va deixar la gargamella i el segon la legitimitat en la paternitat de la filla (Joana, dita *la Beltraneja*).

Els Reis Catòlics van arribar a un consens amb aquesta noblesa agressiva, consens que s'ha mantingut, amb lleugers retocs, fins als nostres dies. A partir d'aleshores, la casta seria quasi intocable: tindria un poder gairebé absolut en els seus immensos territoris, i no pagaria impostos. A canvi d'aquestes concessions, els reis governarien políticament la

resta del país. Tot i això, Ferran el Catòlic va haver de fugir comes ajudeu-me, empaitat, al crit de «*jese catalán!*», per la noblesa, a la mort d'Isabel.

Aquest pacte amb la monarquia es va mantenir invariable a través dels segles. A partir de la Restauració, la monarquia i la noblesa ja eren una sola cosa. Aquells a qui aleshores es va concedir el «privilegi» de governar el país —sense dret a tocar la casta, és clar— van ser els polítics: ara Cánovas, ara Sagasta. I qui dia passa any empeny. La corrupció, com és lògic, s'estengué com una taca d'oli.

Avui la casta dels terratinents és descendent d'aquella primera casta de la *Reconquista* i manté les seves possessions i privilegis intactes. O, més aviat, molt millorats. Les finques rústiques, es tingui la terra que es tingui, paguen uns impostos simbòlics. Les subvencions que els paguem entre tots fan esgarrifar. Els avantatges fiscals de les SICAVS (un 1%, contra el 25%, o més, que paga qualsevol indústria, comerç o renda mitjana d'un treballador) fan la resta. I, políticament, encara ho tenen més bé que durant la Restauració: eliminada la pantomima socialista (què han tocat mentre han manat?), no m'estranyaria que l'alternança acabés essent com a Rússia (Putin-Medvédev): ara vuit anys el Rajoy i després vuit més l'Aznar.

Qui *tallarà* el bacallà, els sous i les pensions, voldrà *castrar* les nostres il·lusions, *cassar* les nostres esperances i *castigar* les nostres justes i democràtiques reivindicacions, però continuaran essent els de sempre: la *casta* que, des de fa segles, viu *encastellada* a la torre inexpugnable dels seus privilegis. ♦

